

силь у процесі формування когнітивного компонента економічної культури майбутніх фахівців повинна бути спрямована на те, щоб навчити учнів учитися, тобто самостійно й активно здобувати нові професійно орієнтовані і суспільно значущі знання, віддаючи собі звіт у результатах своїх дій, виявляючи максимум ініціативи. Отже, важливою умовою формування когнітивного компонента економічної культури є переорієнтація дидактичної системи в профільній школі з навчання переважно інформаційного типу на культуроспрямоване навчання, яке дає змогу виявляти і розвивати пізнавальні і творчі здібності учнів, професійно спрямовані схильності.

Висновки. Нами проаналізовано психолого-педагогічні засади формування когнітивного компонента економічної культури учнів профільних шкіл. Крім того, визначено основні принципи формування когнітивного компонента економічної культури учнів засобами економіко-математичного моделювання. Ще раз підкреслимо, що математичне пізнання не є основним інструментом формування когнітивного компонента економічної культури учнів, безперечно, основну роль тут відіграє цикл соціально-економічних навчальних дисциплін. Але ж застосування економіко-математичного моделювання дає можливість поглибити усвідомлення економічних понять, фактів, категорій. Тому важливим принципом формування когнітивного компонента економічної культури ми вважаємо принцип диференціації вимог до рівня засвоєння економічних понять, фактів, категорій. Деякі з них можуть бути засвоєними на рівні ідентифікації, а деякі – обов’язково на репродуктивному рівні. Окремі знання повинні бути засвоєними на ще вищому рівні – продуктивному. Тому при плануванні змісту навчання і виховання необхідно чітко відображати рекомендований рівень засвоєння навчального матеріалу. Обґрунтування необхідного рівня засвоєння є важливим завданням науково-педагогічної діяльності і повинно бути предметом подальших наукових розробок.

Література

1. Лозова В.І. Теоретичні основи виховання і навчання / В.І. Лозова, Г.В. Троцько. – Х. : Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди, 1997. – 339 с.
2. Нісімчук А.С. Сучасні педагогічні технології: навчальний посібник / А.С. Нісімчук, О.С. Падалка, О.Т. Шпак. – К. : Просвіта : Книга пам’яті України, 2000. – 368 с.
3. Эльконин Д.Б. Некоторые вопросы психологии усвоения грамоты / Д.Б. Эльконин // Вопросы психологии. – 1956. – № 5. – С. 14–15.

ЦИПІНА Д.С.

ФАКТОРНИЙ ПІДХІД ДО ОБҐРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ФОРМУВАННЯ РИТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ ВНЗ

Актуальність зазначеної проблеми зумовлена тим, що сучасне інформаційно-комунікаційне суспільство потребує активної взаємодії комунікативно компетентних фахівців, здатних ефективно здійснювати комуніка-

тивний процес, та висуває певні вимоги до професійної підготовки майбутніх економістів. До них відносять набуття вмінь логічно та зв'язно викладати інформативний матеріал, будувати професійне спілкування на діалогічних засадах, аргументовано відповідати на запитання, а також засвоювати риторичні прийоми впливу на аудиторію. Опанування наведених вмінь і навичок входить до завдань розвитку риторичної компетентності.

Риторика досліджується науковцями як об'єкт філософського, культурологічного, філологічного, психологічного та педагогічного вивчення. Так, протягом розвитку риторики з давніх часів до теперішнього часу багатьма філософами та сучасними науковцями сформульовано її загальні закони (Арістотель, Квинтиліан, Платон, Сократ, Цицерон та ін., представники сучасної риторичної школи: Ю.В. Рождественський, О.Ю. Юніна та ін.), створено підручники із сучасної ділової риторики та комунікацій (В.І. Андреев, Т.В. Анісімова, Г.Г. Почепцов, І.Й. Стернін та ін.), досліджено питання формування навичок публічного виступу у школярів та студентів різних професійних напрямів (О.Г. Комарова, Т.О. Ладиженська, М.Р. Львов, Г.М. Сагач, Л.П. Ткачова, Є.Б. Щавелева та ін.).

Незважаючи на посилення інтересу дослідників до проблеми риторичної підготовки майбутніх фахівців, питання щодо обґрунтування необхідності навчання студентів риторики в економічних ВНЗ є недостатньо розробленим та потребує окремого розгляду з точки зору факторного підходу.

Мета статті – на основі факторного підходу розглянути дію факторів (об'єктивного, суб'єктивного, особистісного та людського) на формування риторичної компетентності професійного спрямування (далі – РКПС) у студентів економічних ВНЗ; визначити суперечності, що склалися під їх впливом, встановити поточний рівень володіння студентами риторичною компетентністю та обґрунтувати необхідність її формування.

Питаннями факторного підходу займалися психологи Ч. Спірмен та Л. Терстоун. Вони визначили його сутність, яка полягає в обґрунтуванні факторів, що визначають функціонування об'єкта, аналізі суперечностей, що виникають внаслідок дії фактора й обґрунтуванні способів, що сприяють послабленню дії суперечностей. Дослідженню суперечностей як руйнівної сили становлення й розвитку особистості присвятили свої праці О.М. Леонтьєв, Л.І. Божович, І.О. Зимня; проблеми подолання суперечностей у процесі навчання розвинуто науковцями В.І. Загвязинським, І.Я. Лернером, В.І. Андреевим, В.С. Безруковою та іншими. Аналіз факторів здійснено філософами Т.І. Абуло, А.І. Антипенком, О.І. Петрущиком та ін. У їхньому дослідженні, присвяченому розгляду філософських аспектів свідомості та діяльності людини, застосовано такі фактори, як об'єктивний, суб'єктивний, особистісний та людський [6]. Подальшим розглядом факторів займалися науковці Т.О. Дмитренко, К.В. Яресько, які виокремили з них ті, що зумовлюють вибір компонентів педагогічної системи, передусім принципів і змісту, і запропонували додати до них фактори диференціації, інтеграції та глобалізації [7, с. 86].

Фактор (від лат. – той, що діє) визначається як умова, рушійна сила, чинник будь якого процесу або явища. Характерним для усіх факторів є те, що вони діють завжди разом, адже “вони є способами взаємодії людини зі світом, де активною силою виступає людина в єдності об’єктивних, суб’єктивних, особистісних та позаособистісних властивостей”, але при цьому є відносно самостійними, лишаючись лише формами активності єдиного суб’єкта людської діяльності [6, с. 32].

Необхідним і достатнім для нашого дослідження формування РКПС студентів ВНЗ економічного профілю ми вважаємо розгляд дії чотирьох факторів: об’єктивного, суб’єктивного, особистісного та людського.

Розкриємо дію об’єктивного фактора. Вчені визнають, що сьогодні буття, породжене суб’єктивним фактором, значно випереджає свідомість; диспропорція у співвідношенні суб’єктивного й об’єктивного факторів розвитку людства викликає безліч глобальних проблем. “Суб’єкт і об’єкт немов би помінялися місцями: об’єкт діє як суб’єкт, фактор, що визначає глобальну ситуацію, у якій суб’єкт займає пасивне положення об’єкта, на який спрямовані дії започаткованої ним стихії об’єктивованого розуму” [6, с. 36].

У всіх сферах життєдіяльності суспільства відбулися певні зміни, зумовлені такою невідповідністю. Вони торкнулися й сучасного комунікаційного простору.

У наш час відбувається глобальна трансформація індустріального суспільства в інформаційно-комунікаційне. Нового смислу набувають уявлення вченого Н. Лумана про комунікацію як про сутнісну характеристику самого суспільства, особливо це стосується його твердження про те, що людські відносини та суспільне життя неможливі без комунікації [4, с. 43], що тільки комунікація може здійснювати комунікацію [5, с. 114].

Вербальні комунікації здійснюються засобами мови, яка є фактором соціалізації особистості, засобом об’єднання людей, їх солідарності, хоча сама неможлива без соціального та культурного контексту. Поступова орієнтація вітчизняної освіти на гуманізацію створює потребу у формуванні високоосвіченої, риторично компетентної особистості фахівця.

Посилаючись на сказане вище, об’єктивні фактори висувають цілу низку вимог до сучасної освіти. Стандартами вищої освіти в Україні є освітньо-кваліфікаційна характеристика (далі – ОКХ) та освітньо-професійна програма (далі – ОПП).

Розглянемо ОКХ фахівця за спеціальністю “Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності”. Вона відображає комплексну систему професійних та особистісних характеристик спеціаліста, серед яких знаходимо також ті, що стосуються володіння риторичною компетентністю: переконувати, аргументувати, вести конструктивні переговори, результативні ділові бесіди, плідні дискусії, полеміку; толерантно ставитися до протилежних думок, брати участь у дискусіях, критично ставитися до тенденційної інформації; інформувати виконавців, зацікавлювати їх у вирішенні проблем; готувати та проводити публічні виступи в аудиторіях різного типу; відчу-

вати аудиторію; ефективно використовувати невербальні засоби спілкування; протидіяти маніпуляціям, долати бар'єри спілкування, спілкуватися з "важкими" людьми [2].

Наведений витяг зі списку здатностей та вмінь ОКХ фахівця зовнішньоекономічної діяльності свідчить про те, що в межах своєї загальної професійної компетентності спеціаліст даного професійного напрямку повинен володіти риторичною компетентністю як складовою комунікативної компетентності.

Проаналізуємо, чи відповідає реальний стан підготовленості майбутніх економістів до здійснення ефективної риторичної діяльності. З метою діагностики існуючого рівня розвитку риторичних умінь та навичок, визначення готовності студентів до формування у них РКПС використовувалася метод анкетування. Так, для його проведення була розроблена анкета, яка складається з 11 запитань, що стосуються обізнаності студентів стосовно риторичної діяльності, їхнього досвіду у її здійсненні та визначення вмотивованості студентів щодо опанування РКПС. Анкетування було проведено серед студентів III–V курсів факультету Міжнародних економічних відносин Харківського національного економічного університету й охоплювало 60 респондентів.

Проаналізуємо результати анкетування, починаючи з обізнаності щодо поняття "риторика". Слід зазначити, що жоден з опитаних студентів не проходив навчання з варіативного навчального курсу "Риторика", хоча він входить до структури ОПП. Це означає, що риторичні вміння та навички, яких набувають студенти, формуються не на науковому підґрунті, а стихійно, безсистемно, на основі загальних уявлень про цю науку та виходячи з власного досвіду. Результати опитування показали: більшості респондентів (42%) доводиться публічно виступати з промовами перед аудиторією 1 раз на місяць, 33% респондентів – лише 2–3 рази на рік; 25% виступають як оратор частіше, ніж 1 раз на місяць, що свідчить про високу комунікативну активність з боку студентів. Незважаючи на високі показники, 20% респондентів не змогли відповісти на запитання, з якими дисциплінами пов'язана риторика. Решта визначили такий зв'язок з економічними дисциплінами – 13%, філологічними – 9%, блоком філософських наук: філософією – 19%, логікою – 4%, етикою та естетикою – 12%; культурологією – 4%, політологією – 11%, психологією – 20%, соціологією – 8%. З опитаних студентів 75% знають, хто протягом історії людства прославився як відомий оратор, вони назвали відомих філософів, політиків, письменників та економістів; решта 25% не змогли надати відповідного прикладу.

Аналогічна ситуація склалася з визначенням сучасних ораторів як взірця риторичної майстерності: 28% респондентів не змогли відповісти на це запитання, 72% обрали постаті сучасних політиків, економістів та телеведучих і лише 5% з них змогли обґрунтувати свій вибір.

Діагностика самооцінки респондентів власних ораторських здібностей охоплювала такі аспекти:

- загальний стиль комунікативної поведінки (55% опитаних оцінюють його як активний, енергійний; 38% визначили його як без особливих рис; лише 7% – як пасивний);
- подача матеріалу (68% оцінили її як цікаву, аргументовану; 32% – як суху та офіційну);
- техніка мовлення, його виразність (70% респондентів оцінюють як середню; 25% – як високу; 5% – як нудну);
- загальна логічність викладу матеріалу (67% визначили її як середню; 31% – як високу; 2% – як низьку);
- словниковий запас (75% вважають, що він достатній; 23% оцінюють його як багатий, образний; 2% користуються бідним словниковим запасом);
- характер/стиль установлення контакту з аудиторією (67% намагаються встановити; впевнено встановлюють – 23%; не прагнуть встановити – 10%).

Аналізуючи отримані дані щодо самооцінки опитаних студентів як ораторів, можна дійти певних висновків. Респонденти обізнані в тому, що успіх публічного виступу залежить від стилю їхньої комунікативної поведінки та подачі матеріалу, та намагаються, виходячи з власного досвіду, дотримуватися енергійного, активного стилю та готувати матеріал доповіді у цікавій, аргументованій формі. У решті якостей, які характеризують студентів як ораторів, вони оцінили себе на середньому рівні. Це пов'язано з тим, що для досягнення високого рівня їм бракує теоретичних та практичних знань у галузі риторики. Так, знання риторичних законів, правил, засобів та прийомів надасть їм змогу будувати матеріал доповіді, дотримуючись загальної логічності, та використовувати при цьому багатий, образний словниковий запас, а розвиток практичних умінь і навичок, зокрема на прикладах виступів відомих ораторів, сприятиме удосконаленню техніки мовлення, його виразності та надасть майбутнім економістам упевненості у встановленні контакту з аудиторією.

Таким чином, висловимо основну суперечність, що склалася під впливом об'єктивного фактора. З одного боку, розвиток інформаційно-комунікаційного суспільства висуває певні вимоги до фахівців економічного профілю щодо володіння риторичною компетентністю, які відображені в державних стандартах; з іншого боку, реальний стан підготовленості фахівців економічного профілю до здійснення ефективної риторичної діяльності не в змозі повною мірою відповідати вимогам держстандартів і задовольнити потреби суспільства у спеціалістах з певними здатностями.

Далі розглянемо суб'єктивний фактор. Проблема суб'єктності розглядається як одна з центральних у філософії, психології та педагогіці. За О.В. Брушлинським, людина має стати суб'єктом діяльності, щоб перетворитися “на творця власної історії, свого життя. Шлях розвитку людини як суб'єкта – це шлях засвоєння культури, всього історичного досвіду

людства в процесі навчання, який здійснюється в діяльності й спілкуванні” [1, с. 94]. У педагогіці суб’єктом навчальної діяльності є носій предметно-практичної активності та пізнання, який здійснює зміни в інших людях та самому собі [3, с. 144].

Суб’єктивний фактор пов’язаний з розвитком суб’єктів навчальної діяльності – студента та викладача. Формування студента як суб’єкта навчальної діяльності передбачає навчання його вміння планувати, організувати свою діяльність, а також визначати дії, необхідні для успішного навчання, програму їх виконання на конкретному навчальному матеріалі та чітку організацію вправ щодо їх формування. Отже, навчальна діяльність студента є цілеспрямованим, керованим процесом, який регламентується планами та програмами.

Формування риторичної компетентності професійного спрямування має враховувати потреби студента у здійсненні пізнавальної діяльності в процесі вивчення риторики та його готовність у набутті досвіду риторичної діяльності.

Так, результати проведеного анкетування показали, що переважна більшість студентів (90%) вважає необхідним розвиток риторичної компетентності для своєї майбутньої професії, 7% респондентів ще не визначилися з відповіддю, 3% не вважають розвиток РКПС за потрібний для себе. Свої потреби у здійсненні пізнавальної діяльності в процесі вивчення риторики планують задовольнити 17% опитаних, 5% з яких для опанування нових знань, 12% – з метою розширення кругозору та ерудиції. Опитані студенти, частка яких становить 86% від загальної кількості респондентів, чітко уявляють, яким чином вони можуть застосувати риторичні вміння та навички у майбутній професії. Вони надали такі приклади: переговори, презентації, наради, спілкування з діловими партнерами, контрагентами. Важливим для майбутніх фахівців також є вміння керування підлеглими, лідерство в колективі, вплив на комунікативні процеси на підприємстві, встановлення комунікативних зв’язків, аргументоване обґрунтування своєї точки зору, маніпулювання у власних цілях, створення образу вмілого менеджера, управлінця, згуртування колективу, чітке висловлювання своїх думок, улагодження конфліктів, досягнення поваги у колективі.

Студенти, виявляючи свої прагматичні наміри, вбачають у розвитку РКПС фактор досягнення успіху у своїй майбутній професійній діяльності; 16% опитаних студентів вважають, що це сприяє їхньому кар’єрному зростанню, а 13% респондентів бажають досягти за допомогою оволодінням РКПС авторитету серед майбутніх колег.

Таким чином, ґрунтуючись на наведених результатах анкетування, можна дійти висновку, що студентів можна розглядати як активних суб’єктів навчальною діяльністю з риторики професійного спрямування, оскільки їх характеризують висока внутрішня та зовнішня мотивація та готовність до опанування нових знань.

Однак, навчальна діяльність студентів з метою формування риторичної компетентності неможлива без участі іншого суб’єкта навчальної дія-

льності – викладача. Саме він виконує завдання з планування, організації та управління навчальної діяльності. При цьому він повинен орієнтуватися на сучасні розробки питань щодо формування у студентів РКПС, добирати відповідний зміст навчальних матеріалів згідно з поставленою метою.

Аналіз організації навчання студентів з риторики, змістовне наповнення навчальних курсів з риторики свідчать про їх незадовільний стан. Сьогодні не існує рекомендованої Міністерством освіти і науки, молоді та спорту стандартної програми з риторики, а кожен ВНЗ може визначати зміст і технологію викладання цього курсу.

У ВНЗ економічного профілю риторика здебільшого викладається не як обов'язкова, а як варіативна дисципліна. Крім того, студенти мають змогу ознайомитися з окремими категоріями та поняттями риторики, вивчаючи інші навчальні дисципліни. Після аналізу змісту навчальних програм дисциплін (нормативних і варіативних) підготовки магістрів, ми дійшли висновку, що під час навчання у ВНЗ економічного профілю студенти з I до V курсу, вивчаючи деякі дисципліни (філософію, культурологію, українську мову, іноземну мову, менеджмент, психологію, педагогіку тощо), отримують фрагментарні знання з риторики. Така безсистемність не може сприяти задоволенню потреби майбутніх економістів у комплексному засвоєнні риторичних вмінь і навичок як системи, що не сприяє формуванню їхньої риторичної компетентності.

Суб'єктивні фактори, що входять у суперечність із існуючим станом організації навчальної діяльності студентів з риторики, вимагають створення педагогічних умов для формування РКПС. Серед них ми виокремлюємо: моделювання відповідної педагогічної системи та обґрунтування її компонентів; розроблення педагогічної технології формування РКПС; визначення дидактичних засобів управління навчальною діяльністю; необхідність постійної оптимізації педагогічного процесу формування РКПС.

Із суб'єктивним фактором безпосередньо пов'язаний особистісний фактор, оскільки він є мірою активності індивідуального прояву соціального суб'єкта. Його суб'єктною детермінантою є окрема людська особистість.

Особистісний фактор передбачає розвиток особистостей суб'єктів навчальної діяльності – студента та викладача. Так, студенти в процесі навчання прагнуть, передусім, задовольнити свої потреби в якісній освіті й самореалізації у сфері майбутньої професійної діяльності. У ході опитування визначення своєї готовності до формування РКПС респонденти відповіли на запитання “Якщо розвиток риторичної компетентності є для Вас необхідним, то для якої мети?”. Отже, 17% опитаних визначили важливість опанування риторики професійного спрямування з метою пізнання (для розвитку когнітивної сфери); 5% респондентів – для опанування нових знань; 12% – розширення кругозору та ерудиції; 34% опитаних студентів вважають формування в них риторичної компетентності цінним для їхнього творчого та духовного зростання як особистості: так, 8% обрало мету розкриття риторичних здібностей, 12% – розкриття творчого потенціалу,

11% – духовне зростання як особистості, 3% – досягнення свого ідеалу; 10% опитаних студентів вважають формування у них РКПС необхідним для підвищення рівня культури мовлення та спілкування, тобто розвитку комунікативно-поведінкової сфери. Не менш важливим є для студентів психологічний аспект при формуванні у них РКПС, прагнення позбутися труднощів психологічного характеру виявили 9% опитаних.

Отже, результати проведеного анкетування серед студентів свідчать про існування суперечностей між необхідністю формування когнітивної, ціннісно-емоційної та комунікативно-поведінкової сфери особистості студента в процесі опанування риторичної діяльності та недостатнім рівнем якості знань, умінь здійснювати риторичну діяльність, сформованості особистісних якостей.

Крім особистості студента слід враховувати дію особистісного фактора відносно до особистості викладача, розвиток якої пов'язаний з необхідністю постійного підвищення методологічної культури та педагогічної майстерності. Так, про певний рівень їхньої професійності свідчать орієнтація на сучасні розробки питань стосовно формування риторичної компетентності студентів, відбір відповідного змісту навчальних матеріалів згідно з поставленою метою та належна організація навчального процесу.

Наше дослідження на цей день показало, що в Україні є обмежена кількість наукових педагогічних розробок з формування риторичної культури, а також науково-практичних конференцій та семінарів. Результатом дії цих факторів є дуже обмежений обмін досвідом серед науковців з питань формування риторичної компетентності, а також майже неможливе здійснення підвищення кваліфікації викладачів риторики як основного чинника досягнення педагогічної майстерності.

Розглянемо вплив людського фактора на формування в майбутніх економістів риторичної компетентності. Під “людським фактором” у психології розуміють людський компонент управління, тобто особистість, групу, колектив, суспільство, які є залученими до управлінської системи. Послабленню дії людського фактора на педагогічний процес сприяють принципи демократизації та діалогічності. Перший передбачає спрямування педагогічного процесу формування РКПС на розвиток особистості студента у всіх сферах життя, розвивати особистісні якості студентів, які необхідні їм для виховання творчої особистості та здійснення ними ефективної професійної діяльності. Принцип діалогізації виявляється у створенні атмосфери взаємодовіри між викладачем та студентами. Його відсутність призводить до порушень взаєморозуміння між ними, зниження мотивації студентів до здійснення навчальної діяльності. Цей принцип реалізується в організації педагогічного процесу формування РКПС як взаємодії викладача і студентів, що будується на суб'єкт-суб'єктних відносинах; створенні сприятливих умов для навчання та виявлення взаємної толерантності та взаєморозуміння учасників педагогічного процесу. Умовами реалізації принципу діалогізації є єдність поглядів на цілі та завдання спільної діяльності, спільні інтереси тощо.

Висновки. Отже, у статті на основі розгорнутого аналізу факторів (об'єктивного, суб'єктивного, особистісного та людського) визначено основні суперечності, які склалися під їх впливом. За допомогою методу анкетування проаналізовано поточний рівень риторичної компетентності студентів ВНЗ економічного профілю та обґрунтовано необхідність її формування.

Література

1. Брушлинский А.В. Деятельностный подход и психологическая наука / А.В. Брушлинский // Вопросы философии. – 2001. – № 2. – С. 89–95.
2. Галузевий стандарт. Освітньо-кваліфікаційна характеристика магістра за спеціальністю 8.050206 “Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності” напряму підготовки 0502 “Менеджмент” / [кол. авт. за заг. керівн. А.Ф. Павленка]. – К. : КНЕУ, 2004. – 142 с.
3. Коджаспирова Г.М. Педагогический словарь : для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений / Г.М. Коджаспирова, А.Ю. Коджаспиров. – М. : Академия, 2003. – 176 с.
4. Луман Н. Невероятные коммуникации. Проблемы теоретической социологии / Н. Луман. – Вып. 3. – СПб., 2000. – 43 с.
5. Луман Н. Что такое коммуникация? / Н. Луман // Социологический журнал. – 1995. – № 3. – С. 114–125.
6. Петрушик А.И. Человек как диалектическое единство факторов / А.И. Петрушик // Человек: Философские аспекты сознания и деятельности / [Т.И. Абуло, А.И. Антипенко, Е.А. Алексеева и др. ; под ред. Д.И. Широканова, А.И. Петрушика]. – Минск : Наука и техника, 1989. – С. 32–63.
7. Ярьсько К.В. Культура управління навчальною діяльністю студентів : монографія / К.В. Ярьсько. – Х. : ХНУРЕ, 2004. – 235 с.

ЧЕРЕПЄХІНА О.А.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДІАГНОСТИКИ СФОРМОВАНOSTІ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

В умовах високого динамізму всіх суспільних процесів, глобалізації та інтеграції світових держав збільшується вплив стрес-факторів на психіку людини, що підвищує роль не тільки психологічних знань, а й їх носіїв – фахівців з психології. Разом з тим збільшується потреба у кваліфікованій психологічній допомозі. Проблема професіоналізму постає в такому випадку як стрижнева на всіх етапах професіоналізації психолога. В умовах вищої школи формується новий тип психологів, здатних до професійного саморозвитку та вдосконалення. Невирішеною як у теоретичному, так і в методичному плані є проблема діагностики та виявлення рівнів сформованості професіоналізму майбутніх психологів.

Питання професійного розвитку фахівця, становлення його професіоналізму в контексті сучасних гуманістичних підходів успішно розробляється в психології праці, акмеології, професійній педагогіці, що знаходить своє відображення у науковому доробку С.Я. Батишева, А.О. Деркача, Є.О. Климова, Т.В. Кудрявцева, Ю.П. Поваренкова, О.В. Романової, В.В. Рибалка, В.Д. Шадрикова та ін. Проблема формування професіоналіз-